

Tal av ambassadör Axel Wernhoff, Sveriges ambassad i Oslo
I samband med invigningen av den norska minnesstenen på Mauritzberg den 11 juni 2018

Med denna sten har vi idag fått ytterligare en pusselbit i våra länders krigshistoria. Krigsåren var svåra år för Norden och de nordiska länderna. Ödet drabbade länderna olika. Sveriges östra granne Finland, som vi har haft en 600 årig gemensam historia med, var i krig med Röda Armén. Vår västra granne Norge, som vi har haft en knappt 100 årig unionshistoria med, blev ockuperad av Nazi-Tyskland. Mitt emellan dessa krigshändelser försökte den svenska regeringen att agera för att dels hjälpa sina grannar, dels undvika att Sverige blev föremål för väpnad aggression från en övermäktig fiende.

Christian Gunther som var Sveriges utrikesminister under krigsåren uttryckte det på följande vis i utrikesnämnden i april 1940; ”att det var en sorglig plikt att tvingas visa undfallenhet... (men att) det var bättre att falla undan på olika punkter för att kunna vidmakthålla sin position i det väsentliga”. Detta uttalande var, enligt den svenska historikern och diplomaten Krister Wahlbäck, nyckeln i det svenska agerandet under kriget.

Det var med andra ord en synnerligen svår balansakt på slak lina under krigsåren, en balansakt som ledde till eftergifter som inte alltid var förenliga med de krav neutraliteten ställde. Men den skapade å andra sidan ett utrymme som gjorde det möjligt att också hjälpa våra grannländer.

Utbildningen av polistrupperna – eller rättare sagt skapandet av en norska armé i Sverige - och det som genomfördes här på Mauritzberg var ett uttryck för denna balansakt. Den lyckades, delvis, för att några enskilda personer var idérika och pådrivande. Harry Söderman var en och Carl Semb en annan. För att bara nämna två.

Dagens markering handlar om den militära hjälpen mellan två grannländer, men även den humanitära hjälpen var omfattande och speglar den speciella relationen mellan våra länder som delar den längsta landgränsen i Europa. Den är drygt 160 mil och den har i stort sett varit oförändrad i över 250 år. Denna gräns var mycket viktig under krigsåren då där fanns mer än 120 olika flyktvägar. Det fanns ett nätverk av ”grenselotser” – gränslotsar - som hjälpte folk från Norge att fly över gränsen. Det var enskilda människor som riskerade sina liv för att hjälpa andra i nöd. Över 50 000 norrmän togs emot i Sverige under kriget (då sammanlagt 200 000 människor sökte sin tillflykt i vårt land). Illustrationen på dagens program med de två händerna framför våra flaggor har anknytning till dessa gränslotsar.

mellan två grannfolk för 75 år sedan. I dag behövs inga gränslotsar. Våra länder är djupt integrerade med varandra, vi är varandras största handelspartners. Antalet svenskar i Norge är påfallande. Vi är ömsesidigt beroende av varandra och man kan med fast blick säga att det som är bra för Norge är bra för Sverige – och vice versa.

Invigningen av minnesstenen är inte endast en viktig markering av det som skedde här på Mauritzberg. Seminariet kring invigningen ger oss också möjlighet till att reflektera lite vidare över vår gemensamma historia. Historien upprepar sig kanske inte, men som någon sade, den rimmar. Och den som kanske har uttryckt det bäst är mångkonstnären Tage Danielsson som var uppväxt i Linköping, ca 5 mil härifrån. Han skrev en gång följande: ”Om man vägrar att se bakåt och inte vågar se framåt så måste man se upp”. Ord som vi idag kan bära med oss när vi nu inviger denna vackra minnessten. Ett stort och ödmjukt tack på Sveriges vägnar för att ni från Norge på detta sätt vill visa er tacksamhet.

DETTA DOKUMENT ÄR HÄMTAT FRÅN WWW.NORGESTACK.SE/MAURITZBERG